

GAZETA TRANSILVANIEI.

Redacțiunea și Administrațiunea:
Brasiovu, piața mare Nr. 22. — „Gazeta“ este:
Joi și Dumineca.
Prețulu abonamentului:
pe unu anu 10 fl., pe siese luni 5 fl., pe trei luni
2 fl. 50 cr. — Tiera esterne 12 fl. pe unu anu séu
28 franci.

Anu lu XLII.

Se prenumera:
la postele c. și r. și pe la dd. correspondenti.
Anunțurile:
un'a serie garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr.
v. a. pentru facare publicare. — Scrieri ne-
francate nu se primescu. — Manuscripte nu se
retrămitu.

Nr. 17.

Joi, 13 I Martiu

1879.

Brasiovu, 28 Februaru (12 Martiu).

Contrarii esistenței noastre nationale nu potu triumfă. Ei ar' fi doritu se ne véda desbinati și astadi, cumu din nenorocire ne-au vediutu de atatea-ori in cursulu veacuriloru din urma, dér' multiamita ceriulu de astadata nu le mai este concesa acést'a bucuria. Ori-cátu de multu se fi remasu noi romanii indereptulu altor'a, intr'unu punctu amu facutu mari progresse — in convictiunea adeca, că numai déca vomu procede in strinsa cointielegere dandu man'a cu totii cele trei milione de romani din Transilvani'a și Ungari'a, și concentrandu-ne astfelu tóte fortiele de cari dispunemu, vomu poté salvá limb'a și nationalitatea noastră atatu de multu și gravu amenintiata, numai asia vomu poté continuá cu onóre și cu succesu lupt'a constituționala pentru recastigarea drepturiloru noastre.

Cu cătu convictiunea despre necesitatea unei unanime procederi a fostu prinsu in anii din urma radacini mai adéni in animele romaniloru, cu statu mai mare a trebuitu se fia neodihn'a și ingrijirea loru vediendu, că contrarii neamului românescu și față de actiunea întreprinsa de către Archiereii nostri in contra proiectulu maghiarisatoriu sperau a se poté folosi cu succesu de vechi'a și veninos'a metoda, de a sadi neincredere și desbinare între noi. Asia scimu, că unele foi maghiare cutezara a afirmá, că Archiereii romani greco-catolici n'ar' fi întielesi cu pasii întreprinsi de episcopatulul romanu greco-orientalu și că ei nici nu ar' fi facutu in caus'a faimosulu proiectu de lege reprezentatiune la Maiestatea S'a. Imprejurarea că nu s'a fostu publicatu indata și reprezentatiunea Archiereiloru greco-catolici dedú acestorú scornituri reuvoitórie óbreare verisimilitate. De aceea amu doritu, că publiculu se afle cătu mai curéndu starea adéverata á lucrului, că se nu se incuibe in mediuloculu nostru nici cea mai mica banuíela, că amu fi desbinati într'o cestiune, care trebuie se ne intereseze pe toti intru unu feliu.

Cu bucuria amu vediutu, dér', că apretiandu situatiunea momentana și voindu a satisfacé dorintiei comune Escelenti'a S'a Metropolitulu Dr. Ioane Vancea a datu publicitatii reprezentatiunea asternuta Maiestatii Sale de către Archiereii greco-catolici. Acést'a fú adeca publicata in „Fói'a Scolastica“ din Blasiu Nr. 4. dupa care o reproducemu și noi mai josu. Numit'a fóie ne mai impartasiesce urmátóriele amenunte interesante cu privire la procederea episcopatulului greco-catolicu:

„. . . Representatiunea o a asternutu Maiestatii Sale Escel. S'a Metropolitulu Dr. Ioane Vancea impreuna cu Episcopulu Lugosiulu Dr. Victoru Mihályi in audientia privata la 10 Februaru n., cu espunerea pe largu a tuturorú motivelorú și impregiurariloru, precumu numai in audientia privata este posibilu. — Episcopulu Gherlei, Il. S'a M. Pavelu fiindu pe la 10 Februaru in calatoria n'a potutu subscrie reprezentatiunea asternuta de Metropolitulu seu; inse dupa reintórcere la scaunulu seu venindu la resiedinti'a metropolitană s'a dechiaratu intru tóte invitoitu cu pasii facuti. Din partea Ordinariatulu dela Oradea mare s'a datu asemenea dechiaratiune. . . . Adaugemu totodata, că respunsulu oralu alu Maiestatii Sale fú plinu de gratia. Escel. S'a și cu Il. S'a Episcopulu Lugosiulu dupa presentarea reprezentatiunei la Maiestate cercetara și pe Escel. S'a Ministru de culte și vorbira și acolo in interessulu causei.“

Descoperirile aceste voru face negresitu o impresiune neplacuta in taber'a acelorá, cari tiesu la intrigi di si nópte numai și numai spre a impedé ori-ce actiune comuna a romaniloru și spre a paralisá ori ce pasu întreprinsu in favorulu nationalitatii romanesci. Acuma celu puçinu nu mai poté fi indoiéla despre aceea că toti romanii fara

deosebire de confessiune condamna acelu proiectu fatalu de maghiarisare și că Archiereii ambelorú noastre biserice sunt petrushi in modu egalu de datori'a ce le-o impune inaltulu lorú oficiu in momentele de față.

Inregistraramu cu placere faptulu că Il. S'a Episcopulu Pavelu s'a dechiaratu intru tóte invitoitu cu pasii întreprinsi de către Metropolitulu seu. Nu voimu se mai cercetamu causele, pentru cari nu a potutu fi la Vien'a in 10 Februaru, ajunge, că Ilustritatea S'a consimte la tóte, câte s'au facutu. Ne place a accentuá acést'a cu atátu mai multu, cu cătu unele diuarie maghiara — cumu e și „Közvélemény“ dela 8 Martiu — nu-si potu ascunde bucuri'a despre aceea, că Ilustritatea S'a „n'a fostu la Vien'a și n'a petitionatu in contra limbei maghiare cu ceilalti Episcopi“.

Afara de acést'a maghiarii nu-si potu ascunde speranti'a, care dupa noi este nebasata, că adeca Ilustritatea S'a, că viitoru Episcopu alu Oradiei-mari va guverná dieces'a acést'a in spiritulu anti-romanescu ce a predominitu acolo de unu timpu incóce. Atitudinea observata de către Episcopulu Pavelu dupa reintórcerea Metropolitulu dela Vien'a ne este inse destula dovéda pentru aceea, că Ilustritatea S'a, consciu de marile datorii ale unu archierei romanu, despre cari va avé se respunda inaintea lui Dumnedieu și a natiunei va fi unu buuu și adeveratu pastoriu alu credintiosiloru sei cari astépta cu dreptu că se fia si unu demnu sucesorú alu neuitatulu Samuilu Vulcanu.

Catu despre reprezentatiunea episcopatulului greco-catolicu insasi, constatamu, provocandu-ne la ceea ce amu mai disu despre rapertulu, in care sta pasulu întreprinsu de Archierei cu interesele generale ale natiunei nostre, că acést'a reprezentatiune inea ni se presenta cá unu actu de aperature care nu trece peste sfer'a interesselorú autonomiei bisericesci și scolare și, fara de a face mentiune de multele gravamine și postulate ale natiunei nostre, se marginesce la cererea de a delaturá proiectulu de lege maghiarisatoriu, care cerere de siguru va intimpiná spriginulu celu mai caldurosu alu natiunei romane.

Tisza și nationalitatile.

Ce se mai díci déca astadi maghiariloru nici Tisza nu le mai este destulu de maghiaru, destulu de energicu față de nationalitati! Cine se satisfacé „opiniunei publice“ iritate maghiare, déca Tisza „sugrumatoriulu de nationalitati“ incepe se fia acuma prea moderatu, prea puçinu curagiósu față de „strengarii“ de romani, serbi, sasi s. a. ? — Si nu e numai o gluma, este purulu adeveru: opositiunea maghiara acusa astadi pe Tisza Kalman cá ar' fi pe sub mana întielesu cu generalii reactionari, cá a inchisu ochii față de „machinatiunile“ Archiereiloru nostri, și cá nu face „politica nationala maghiara.“ Asiá scrise între altele diuariulu opositiunalu „Pesti Naplo“: „Ce mare maghiaru erá Tisza, candu erá inca siefulu opositiunaliloru. Desi numai cu ventulu elu sciea se invinga pe romanu, pe serbu și pe neamtii. (Mare bravura acést'a intr'unu parlamentu, unde stau față 400 de maghiari cu 4 nationalisti. Not'a trad.) De câte-ori vorbiea Miletici séu Alesandru Mocioni, respundea Tisza: cá le va arató elu, déca voru cutezá a atacá dreptulu maghiaru. Cu politic'a de nationalitate a guvernulu nu erá niciodata multiamitu; elu o tienea de prea slaba și se grabea se fia celu d'antaiu, de câte-ori se facea unu contra-atacu nationalitatiloru, pentru cá se i se strige „Eljen“ și cá opiniunea publica se 'lu privéscá numai pe elu cá conducétoriu alu maghiariloru. Elu a seceratu triumfuri eftine și o parte insemnata a popularitatii sale vine de acolo, cá elu erá anteluptatoriulu maghiarismentulu in parlamentu, de câte ori se ivea vreo desbateré, cu privire la nationalitati.“

„P. Naplo“ lauda apoi meritele ce si le-a castigatu Tisza prin combaterea lui Polit și prin aceea că a intentatu processu lui Miletici, care, dice, este singur'a fapta ce a severit'o Tisza de candu e ministru pe terenulu politiceii de nationalitati, apoi adauge: „Tisza sta acuma in tabar'a generaliloru granitári. Cátu de multu a scadiutu hegemoni'a maghiara o dovedesce și primirea deputatiunei romane in Vien'a. Sub guvernele ungurescu nici n'ar' fi primit'o, i-ar' fi adresatu cuvinte dojenitórié, cá se duca cu sine acasa nationalitatiloru suvenirea, că regele statulu ungurescu nu suferé nici o conjuratiune in contra statulu ungurescu.“

Nu ne miramu, că opositiunea maghiara cauta cu luminarea ocaziunea de a acusá si a discreditá totu mai multu pe cei dela guvernulu, că ea inrebuintiéza acuma chiaru și catastrofa dela Seghedinu in contra guvernulu, cu tóte, cá nu mai incapa indoiéla, cá nu Tisza Kálmán, ci sistemulu intregu de guvernare alu maghiariloru este de vina cá nu s'a regulatu péna acuma riulu Tisza, — dér' ne miramu, cătu de multu amu progressatu in 12 ani, déca opositiunea maghiara, care reclama aliantia maghiara-romana in contra muscaliloru, nu este indestulita nici cu portarea ministrulu Tisza față de nationalitati. Este caracteristicu pentru timpulu nostru, că amicii lui Tisza trebuie se 'lu ié pe acestá in aperature in contra imputarei, cá nu ar' fi destulu de maghiaru față de nemaghiari. Asia se încerca unu „maghiaru din Transilvani'a“ in „Ellenör“ a dovedi, că Tisza este si va remané totu acelu maghiaru nedumeritu de odinóra si cá elu pórtá „adeverata politica nationala maghiara.“ „E curiosu — scrie aperaturelu ministrulu — cá tocmai aceia facu imputari lui Tisza, cari inainte nu se cutezau a resolvá nici macaru o singura cestiune de nationalitate in interessulu çuratu alu maghiariloru“, și cari facura o gramada de concessiuni sasilorú și croatilorú și romanilorú. Deputatii nationali mergeau cu guvernulu, dér' cu poporulu demonstrau astfelu, că fiecare maghiaru — numai pentru cá erá maghiaru — fú cuprinsu de fric'a cea mai mare (celu puçinu asiá erá la noi in Transilvani'a.) Intrebati numai pe comitele E m a n u e l u P é c h i ce a patitu candu a mersu cá comissariu regescu la Blasiu. Atunci nu erá nici resbelu serbescu nici russescu și totusi dadura focu podului, pe care erá se tréca. Si aceea o va sci Exelenti'a S'a, cá numai presentiei de spiritú și energiei prefectulu Pogány avú se multiamésca cá a potutu se intre in Blasiu, unde apoi au inchisu ochii față de demonstratiunile impertinente ale studentiloru romani. Si acei domni din opositiune, cari ceru acuma atatu de tare politica nationala maghiara, isi voru aduce aminte, cumu față de faimosulu pronunciamentu din Blasiu, candu era absolutu imposibilu de alu mai suferi, intentara processulu, dér' n'avura curagiulu se lase cá lucrulu se vina péna la sentintia. Intrebu, ar' fi cutezatu d-lorú se aresteze pe Miletici tocmai pe unu deputatu dietalu și se ingrijesca cá pe timpulu resbelulu russescu chiaru si agitatorii cei mai estravaganti se remana in liniste? Tisza s'a incumetatu a regulá afacerile fundulu regiu, ale comitatelorú s. a. — cari causau antecesoriloru lorú fiori reci — elu isi facú prin acést'a pe sasi si romani s. a. de inimici neimpacati si totusiu i'se imputa cá nu pórtá politica nationala adéveratu maghiara?! In privinti'a acést'a dícu ce mi-a spusu unulu: cá astadi n'ar' fi o mai mare nenorocire pentru tíera decatu caderea lui Tisza.“

„Si nu le vine in minte domnilorú acelora, cari ceru politica nationala maghiara, cá interessulu cetatianiloru și alu statulu maghiaru recere, cá se li se si dè ocaziune nationalitatiloru de a invetiá limb'a maghiaru introducénduse acést'a in tóte scolile elementare cá studiu obligatoriu? Cu greu!

